

S u o m e n P a n k i n
taloustieteellinen tutki-
muslaitos

Luottamuksellinen

Maaliskuu 1965

T A L O U D E L L I N E N K E H I T Y S

V U O N N A 1 9 6 5

Ennuste on sikäli ehdollinen, että rahoituksen kiristymisen ilmeistä vaikutusta reaali- ja rahataloudelliseen ekspansioon ei ole otettu huomioon.

I. KANSAINVÄLINEN SUHDANNEKEHITYS

Kokonaistuotannon odotetaan kasvavan vuonna 1965 Länsi-Euroopassa ja Yhdysvalloissa jonkin verran hitaammin kuin vuonna 1964, jolloin bruttokansantuotteen volyymin kasvu oli USA:ssa hieman alle 5 % ja Englannissa 5.5 %, kuten myös muualla Länsi-Euroopassa keskimäärin. Kuluvan vuoden ennusteet osoittavat USA:ssa 4.5 %:n, Englannissa 3.5 %:n ja muualla Länsi-Euroopassa keskimäärin 4 %:n kokonaistuotannon kasvua.

Länsi-Euroopassa ja USA:ssa kiinteiden investointien odotetaan olevan ekspansiivisin kysyntätekijä. Viennin volyymin kasvu näet hidastunee selvästi viimevuotisesta. Kulutuksen volyymi kasvaa Länsi-Euroopassa samalla 4 %:n vauhdilla kuin vuonna 1964. Yhdysvalloissa kulutuksen kasvu hidastunee 4.5 %:iin veronalennusten vaikutusten vähitellen vaimentuessa.

Hidas hintojen nousu jatkuu Yhdysvalloissa; vähittäishintojen nousun odotetaan olevan suunnilleen sama kuin edellisellä vuonna, eli keskimäärin 1.5 - 2 %. Myös Englannissa arvioidaan hintojen kehityksen jatkuvan viime vuoden kaltaisena, mikä merkitsisi että keskimääräinen hintojen nousu olisi 3.5 - 4.5 %.

Kulutushyödykkeiden hintatason keskimääräinen nousu oli viime vuonna Länsi-Saksassa 2.2 %, Ranskassa 2.4 %, Italiassa 5.0 % sekä Belgiassa 4.0 %. EEC-neuvoston käsityksen mukaan hinnat tulevat EEC-maissa kuluvana vuonna nousemaan vähemmän kuin viime vuonna,

joskin tämä edelleen tulee vaatimaan useissa jäsenmaissa anti-inflatorista talouspolitiikkaa.

II. KYSYNTÄ JA TARJONTA VUONNA 1965

A. Huoltotase

Vuotta 1965 koskevien laskelmien tiivistelmä esitetään seuraavassa asetelmassa.

Huoltotase 1964-1965, milj. mk¹

	1964	1965	Muutos 1965/64, %		
			Volyymi	Hinta	Arvo
<u>Kokonaistarjonta</u>					
Bruttokansantuote, mh	25 037	27 387	4.9	4.3	9.4
Tavaroiden ja palvelusten tuonti	5 505	5 951	6.1	1.9	8.1
Yhteensä	30 542	33 338	5.1	3.9	9.2
<u>Kokonaiskysyntä</u>					
Tavaroiden ja palvelusten vienti	5 041	5 535	6.6	3.0	9.8
Bruttoinvestoinnit	7 520	8 409	7.6	4.0	11.8 ✓
yksityinen	5 906	6 655	8.8	3.6	12.7 ✓
julkinen	1 614	1 754	3.0	5.5	8.7 ✓
Kulutuskysyntä	17 751	19 164	3.7	4.1	8.0
yksityinen ²	14 317	15 436	4.0	3.7	7.8
julkinen	3 434	3 728	2.6	5.9	8.6
Tilastovirhe	230	230	0	0	0
Yhteensä	30 542	33 338	5.1	3.9	9.2

1. Huoltotase on esitetty uusien, vuosille 1948-1964 tehtyjen kansantulolaskelmien mukaisena.

2. Sisältää henkilöautojen ostot ja kulutustavaroiden varastojen muutokset.

Volyymin muutoksista todettakoon:

- yksityiset bruttoinvestoinnit ja vienti ovat kysyntätekijöistä ekspansiivisimmat;
- sekä yksityisen kulutuksen että julkisen kysynnän kasvu jäh pienemmäksi kuin kokonaiskysynnän kasvu;
- tuonnin kasvu jäh huomattavasti alhaisemmaksi kuin vuonna 1964 ja pienemmäksi kuin viennin kasvu.

Hintojen muutoksista todettakoon:

- kansantuotteen hintojen nousu on huomattavasti pienempi kuin viime vuonna;
- kotimaiset hinnat nousevat edelleenkin enemmän kuin tuonti-hinnat.

1. Kokonaistuotanto

Kokonaistuotannon volyymin kasvu hidastuu 5 %:iin viime vuoden vajaasta 6 %:sta. Teollisuustuotannon volyymi kasvaa 8 %. Investointitavarateollisuuden tuotannon volyymi nousee 12 %, kulutushyödyketeollisuuden 5 %, puuteollisuuden 1 %, paperiteollisuuden 5 % sekä muun raaka-aineteollisuuden 12 %.

Teollisuus (+ 8 %) ja talonrakennustoiminta (+ 7-8 %) lienevät ekspansiivisimmat elinkeinot. Liikenteen sekä kauppa-, pankki- ja vakuutussektorin tuotannon volyymin kasvu tulee olemaan 5 %, muiden palveluselinkeinojen 4 % ja julkisen toiminnan 3 %. Metsätalouden volyymi supistunee hieman. Maataloustuotannon volyymin lisäykseksi on arvioitu 3 %.

2. Tuonti

Tuonti vuosina 1964-1965

	Arvo, milj. mk		Muutos % 1965/64		
	1964	1965	Määrä	Hinta	Arvo
Raaka-aineet ja tuotantotarvikkeet	2 111	2 239	+ 6	± 0	+ 6
Poltto- ja voiteluaineet	508	538	+ 3	+ 3	+ 6
Investointitavarat	1 105	1 282	+11	+ 5	+16
Kulutustavarat	1 092	1 155	+ 4	+ 2	+ 6
- varsinaiset kulutustavarat	801	849	+ 3	+ 3	+ 6
- henkilöautot	291	306	+ 8	- 3	+ 5
Koko tavaratuonti	4 816	5 214	+ 6	+ 2	+ 8
Palvelusten tuonti	689	737	+ 7
Koko tuonti	5 505	5 951	+ 8

Raaka-aineiden ja tuotantotarvikkeiden tuonnin volyyymi kasvoi viime vuonna 11 %, ja tänä vuonna kasvu lienee 6 %. Viime vuonna varastojen tason suhde käytön määrään kasvoi, mutta tämän suhteen oletetaan alenevan vuonna 1965.

Investointitavaroiden tuonnin volyymin ennustetaan kuluvana vuonna nousevan 11 %. Viime vuonna investointitavaroiden tuonnin volyyymi kasvoi huomattavasti voimakkaammin kuin kone- ja laiteinvestoinnit, mutta vuonna 1965 investointitavaroiden tuonti kohonnee hieman vähemmän kuin kone- ja laiteinvestoinnit.

Kulutustavaroiden tuonnin volyyymi nousee 4 %. Varsinaisten kulutustavaroiden ryhmään sisältyvät mm. asehankinnat, jotka viime vuonna olivat poikkeuksellisen suuret. Kun asehankintoja ei oteta huomioon, nyt ennustettu nousu merkitsee varsinaisten kulutustavaroiden tuonnin osalta kotimaista kulutusta voimakkaampaa kasvua.

3. Vienti

Vienti vuosina 1964-1965

	Arvo, milj. mk		Muutos % 1965/64		
	1964	1965	Määrä	Hinta	Arvo
Maataloustuotteet	230	235	+ 5	- 3	+ 2
Raakapuu	90	72	-28	+11	-20
Puuteollisuustuotteet	896	939	+ 0	+ 4	+ 4
Paperiteollisuustuotteet	2 020	2 180	+ 5	+ 3	+ 8
Metalliteollisuustuotteet	610	750	+20	+ 2	+23
Muut tuotteet	286	357	+20	+ 4	+25
Tavaroiden vienti	4 132	4 533	+ 7	+ 3	+10
Palvelusten vienti	909	1 002	+10
Koko vienti	5 041	5 535	+10

Puu- ja paperiteollisuustuotteiden viennin volyymin kasvun odotetaan hidastuvan viimevuotisesta, kun sen sijaan metalliteollisuustuotteiden viennin volyymi kasvaneen huomattavasti. Raaka-puun osalta viennin lasku ja hintojen nousu jatkunee.

Suhdannekehitys Suomen kannalta tärkeimmissä läntisissä viennin-
timaissa vaikuttaa vientimme kasvua hidastavasti. Idänkauppanne
kasvaa voimakkaasti ja saattaa muodostua vientivoittoiseksi.

4. Investoinnit

Kuluvan vuoden yksityisistä investoinneista todettakoon, että tuotannollisten talonrakennusinvestointien kasvu lienee 20 %:n luokkaa. Kone- ja laiteinvestointien osalta kasvu jäänee 10-15 %:iin, koska rationalisointi-investointeja ei esiintyne viimevuotisessa laajuudessa. Asuinrakennustoiminnan volyymin kehityssuunta saattaa muuttua lievästi nousevaksi. Tämän mukaan yksityiset kiinteät investoinnit kohonnevat runsaat 10 % vuonna 1965.

Julkiset kiinteät investoinnit tulisivat työllistämistarpeen

mukaan laskettuna kasvamaan verrattain hitaasti. Kuntien investoinnit noussevat voimakkaammin kuin valtion.

Koska lisäksi varastojen kasvu oletetaan vähäisemmäksi kuin viime vuonna, bruttoinvestointien ennustetaan tänä vuonna nousevan noin 8 %.

5. Kulutus

Tänä vuonna odotetaan kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen kasvavan 8-9 %:lla, reaalityulojen kasvaessa runsaalla 4 %:lla. Hintatason vakaantumisen seurauksena oletetaan inflaatio-odotusten heikkenevän. Myös kotitalouksien mahdollisuudet lisätä autojen ostoja ovat jonkin verran rajoitetummat kuin viime vuonna. Koska kuluttajien ostoalttiuden näin ollen otaksutaan hiukan alenevan, ennustetaan yksityisen kulutuksen volyymin kasvavan 4 %.

Julkisen kulutuksen arvioidaan kasvavan vajaat 3 % ja koko kulutuksen volyymin 4 %.

6. Vaihtotase

Kauppataaseen vajauksen ennustetaan kuluvana vuonna muodostuvan 681 milj. markaksi ja maksutaselaskelman mukaisen tavaroiden ja palvelusten taseen vajauksen 480 milj. markaksi. Vaihtotaseen vajauksen ennustetaan lähinnä korkomenojen kasvun vuoksi nousevan viime vuoden 543 milj. markasta 586 milj. markkaan.

B. Työllisyys

Vaikka kokonaistuotanto vuonna 1964 kasvoi vajaat 6 %, ei työttömyysprosentti laskenut edellisen vuoden luvusta 1.5, sillä tuotannon kasvu keskittyi pääomavaltaisiin tuotannon aloihin. Kas-

vun painopisteen odotetaan kuluvana vuonna siirtyvän työvoimavaltaisille tuotannon aloille erityisesti konepajateollisuuteen ja talonrakennustoimintaan. Kokonaistuotannon hitaammasta kasvusta huolimatta ennustetaan työttömyysprosentin rakennesiirtymien vuoksi alenevan 1.4:ään tai mahdollisesti jopa 1.3:een.

Työikäinen väestö kasvaa kuluvana vuonna samoin kuin viime vuonna 60 000 hengellä. Työvoiman kasvuksi ennustetaan 28 000 henkeä ja työllisen työvoiman kasvuksi 29 000 - 31 000 henkeä, mikä aiheuttanee työttömien määrässä 1 000 - 3 000 henkilön vähenyksen. Julkisen sektorin työllisyyksiin sijoitetun työvoiman määrän on oletettu pysyvän keskimäärin viime vuoden tasolla.

C. Hinnat

Kysyntäpaine saattaa kuluvana vuonna muodostua hintojen nousua jonkin verran nopeuttavaksi tekijäksi. Kustannuspaine sen sijaan näyttää huomattavasti vähenevän viimevuotisesta, mikä takaa hintojen nousun ennustetaan hidastuvan 4 %:iin.

Yleisestä hinta- ja palkkakehityksestä tehty ennuste perustuu olettamukseen, ettei elinkustannusindeksi saavuta palkkojen tarkistusrajaa 182 pistettä. Näin ollen vuoden alusta toimeenpantu palkkojen tarkistus jäisi vuoden ainoaksi. Palkkasumman nousuksi arvioidaan 9 % ja tuottavuuden kasvuksi 3.5 %. Kulutustavaroiden hintojen nousu on arvioitu 4.3 %:ksi ja investointitavaroiden 4.0 %:ksi. Elinkustannusindeksin nousu vuodesta 1964 tulisi keskimäärin olemaan vajaat 5 %.

III. RAHATALOUDELLINEN KEHITYS VUONNA 1965

A. Maksutase

Vaihtotaseen vajaukseksi ennustettiin edellä 586 milj. mk. Pitkäaikaisten ulkomaisten aikaisemmin myönnettyjen lainojen nostot on arvioitu 297 milj. mk:ksi. Ennusteessa edellytetään, että uusia IBRD-lainoja ei ns. tielainoja ja Teollistamisrahaston lainaa lukuunottamatta ehditä vuoden 1965 aikana nostaa. Teollistamisrahaston laina sekä kaikki suunnitellut uudet obligaatiolainat merkitsevät yhdessä 208 milj. markan erää. Siten pitkäaikaisten lainojen kokonaisnostojen ennustetaan nousevan 505 milj. mk:aan. Kuoletussuunnitelmien mukaiset takaisinmaksut ovat 275 milj. mk. Pitkäaikaisen ulkomaisen pääoman nettotuonti jää siten alle puoleen viimevuotisesta. Lisäksi rasittaa maksutasetta Suomen myöntämän pitkäaikaisen vientiluoton lisääntyminen noin 20 milj. mk:lla. (Ensi kerran tämä erä esiintyi viime vuoden maksutaseessa 33 milj. markan suuruisena.)

Lyhytaikaisen yksityisen pääoman nettotuonnilla ei ilmeisesti voida rahoittaa vaihtotaseen vajausta enempää kuin noin 50 milj. mk. Tämä arvio perustuu siihen, että tuontivelat tuonnin edelleen kasvaessa vielä lisääntyvät, mutta tuskin enää kovin voimakkaasti. Ennusteessa on lisäksi oletettu, että valtion 34 milj. markan lyhytaikainen luotto kuoletetaan kahdessa erässä eikä sitä uusita. Rahalaitosten ulkomaisten nettovelkojen oletetaan kasvavan 45 milj. markalla.

Kun otetaan huomioon kultavarannossa IMF:n jäsenosuuden korotuksesta aiheutuva vähennys, merkitsisi edellä selostetun maksutasekehityksen toteutuminen keskuspankin kulta- ja valuuttavarannon supistumista pyöreästi 350 milj. markalla vuoden 1965 loppuun mennessä.

B. Rahamarkkinat

Bruttokansantuotteen ja tuonnin yhteenlasketun arvon nousu noin 9 %:lla edellyttää liikkeessä olevan rahan määrän kasvua 90 milj. markalla. Setelistön kasvu olisi vastaavasti 80 milj. markkaa. Yhdessä valuuttavarannon supistumisen kanssa tämä merkitsisi Suomen Pankin kotimaisen luotonannon kasvua 430 milj. markalla vuoden aikana. Jos metalliteollisuuden toimitusluotot kasvavat 20 milj. markalla, jäisi muun kotimaisen luotonannon osuudeksi vielä runsaat 400 milj. markkaa. Mikäli tilanteen kiristyminen tapahtuu vuoden kuluessa tasaisesti, rediskonttaukset tämän ehdollisen ennusteen mukaan saavuttaisivat kesäkuussa nykyisen rediskonttauskaton, 545 milj. markkaa. Huippunsa rediskonttaustarve saavuttaisi lokakuun loppupuolella, jolloin se olisi hiukan yli 800 milj. markkaa.

Yleisön varsinaisten talletusten kausitasoitettu kasvuvauhti on tämän vuoden alussa ollut noin 18 % vuotta kohti. Muuttumattoman rahoitustilanteen vallitessa on ilmeisesti edellytyksiä tämän suuruiselle talletusten kasvulle vuoden 1965 aikana. Kun shekkitilienkin voidaan muuttumattoman rahoitustilanteen vallitessa odottaa kasvavan ainakin 5 %:lla ja pankkien omien pääomien yajaalla 10 %:lla, pankkien antolainaus pystyisi ilman rediskonttausten lisäystä kasvamaan tänä vuonna noin 15 %:lla. Ehdollinen ennuste edellyttäisi kuitenkin suurempaa luotonannon laajentumista.

IV. TALOUDELLINEN KEHITYS VUODEN 1965 AIKANA

Ennusteen luonteesta johtuen ei vuoden sisäistä kehitystä ryhdytä yksityiskohtaisesti analysoimaan. Todettakoon kuitenkin, että ehdollisen ennusteen mukaan kokonaistuotannon volyyymi saavuttaisi täystyöllisyyttä vastaavan tason jo kevään aikana. Työttömyysaste laskisi jonkin verran viime vuoden lopun 1.5 %:sta.

Näköpiirissä ei ole sellaisia reaalitaloudellisia tekijöitä, jotka muuttaisivat keskeisten kysyntäkomponenttien kehityssuuntaa vuoden aikana.

Elinkustannusindeksi nousee joulukuusta 1964 kuluvan vuoden joulukuuhun 6 %. Indeksien nousu on voimakkainta vuoden ensimmäisellä neljänneksellä, jonka jälkeen hintojen nousu hidastuu.